

Motion till riksdagen

1989/90:Bo215

avBirgitta Hambræus (c)

Ekologiskt byggande

Samhällets bostadssubventioner uppgick förra året till ca 40 miljarder kronor. Det är 10 % av statsbudgetens totala utgifter. Det är väsentligt att denna stora satsning resulterar i hälsosamma och resurshushållande hus som inte försvårar gemenskapen mellan människor.

I Orsa hölls nyligen en stor konferens om ekologiskt byggande med deltagande från hela landet av kommunpolitiker och tjänstemän, byggare, representanter från departement och verk, forskare och folk som vill bo i gemenskap och gestalta sitt boende ekologiskt. Flera grupper har länge arbetat för detta mål. Nu kommer många projekt att förverkligas, bl.a. i Orsa.

Hälsa

1. *Statens Planverk tygodkände* på sin tid nya byggnadsmetoder och material och tog därmed bort ansvaret från byggarna. Erfarna byggnadsarbetare skakade på huvudet åt nymodigheterna och menade att det aldrig skulle gå väl, vilket det inte heller gjorde. T.ex. platta på mark, platta tak, plasttätning, flytspackel, giftiga material.

Förslag: Lägg ansvar och befogenhet hos dem som utför bygget. Utvärdera tygodkända metoder och material och ompröva!

2. *Byggnadsarbetarna stressas.* Man har inte tid att låta materialet torka. Bygget måste gå undan därför att det är dyrt innan de statligt subventionerade lånen börjar löpa. Gör det tillåtet att bygga i etapper. Alla detaljer behöver inte vara klara på en gång.

Förslag: Finansieringssystemet ska utformas så att det får ta den tid det tar att bygga med kvalitet.

3. *Ventilationen* skall vara styrd, tyst och hygienisk. Otäta hus med drag och energislöseri är gammalmodiga. Men när ventilationen styrs, måste man tänka på ett nytt sätt. Varje husmor vet att det alltid blir smutsigt där luft strömmar. När luftintaget koncentreras, koncentreras också smutsen. Det är viktigt att man kommer åt att rengöra.

Förslag: Nya bestämmelser behövs för ventilationen. Installera filter (mekaniskt eller elektro-) i ventilationskanalernas inlopp, som ska vara lätta att rengöra! Sotarna ska ha lätt att göra rent i ventilationskanalerna. Om fläktar behövs, bör man installera flera, små sådana som är helt tystgående, (t.ex. som Mats Wolgast med grammofonmotorer!) Ventilationskanalerna ska vara tillräckligt vida för att förhindra oljud.

4. *Lättstädade hus* lanserades på 30-talet. Ofta försvann den charmfulla utformningen och husen blev sterila. Nu håller vi på att återinföra en del mysiga detaljer. Det är då viktigt att inte husen blir svårskötta igen! Ju slätare ytor desto bättre. Värmeelement, rör och el-ledningar samlar damm och är svåra att hålla efter. I stället för stela rör kan man (som Mats Wolgast) dra vatten och avlopp i slangar, som löper i rör. Blir det något fel är det lätt att dra ut slangen och rengöra eller byta ut den. Både installation och skötsel blir avsevärt billigare och kan faktiskt utföras av amatörer! Vätutrymmen blir lätt mögelhårda. Vem uppfinner badkaret som man lätt rengör under och bakom?

Förslag: Bygg- och finansieringsreglerna ska göra det naturligt att bygga lättskötta hus.

5. *Sjuka hus* drabbar fortfarande människor, så att de måste flytta därifrån. Det tar för lång tid innan bostadsbolagen gör något. Det är inte alltid lätt att veta hur mycket som orsakas av vanligt snusk, igenstoppade ventilationskanaler och allmänt slarv. Att städa får ju inte ta någon tid och har anses smått asocialt och neurotiskt! Men husets konstruktion och material är ändå huvudorsaken. Riksdagsbeslut att inrätta en fond för att finansiera ombyggnad av mögelskadade hus fungerar uppenbarligen inte.

Förslag: Utvärdera fonden för mögelskadade hus! Det måste vara enklare och gå snabbare att få loss tillräckligt mycket pengar! Hellre riva upp ett golv för mycket än plåga människor!

6. *Brandsäkerhet.* De syntetiska materialen har visat sig innebära stora risker ur brandsynpunkt. Plast i stället för trä i inredningsdetaljer, syntetstoppade möbler, mattor etc. avger giftiga gaser och brinner explosionsartat.

Förslag: Brandskyddssynpunkter bör göra att syntetmaterial regleras hårt och i vissa fall belastas med avgifter som gör naturmaterialen konkurrenskraftiga.

Resurshushållning

7. *Varför byggs det inte resurshushållande?* Det finns uppenbarligen ekonomiskt försvarbara metoder att bygga resurshushållande, men dessa metoder används bara i undantagsfall. Orsakerna är kanske främst brist på kunskap, trögheten hos dem som bestämmer över bygget, finansieringsformer som inte gör det naturligt att bygga resurshushållande och kanske också producenter som befarar att marknaden för deras produkter ska försvinna.

Förslag: Bygg- och finansieringsreglerna ska göra det naturligt att bygga resurshushållande. Taxeringsbestämmelserna får inte straffa resurshushållning! Utbildning av byggnadsingenjörer, byggnadsarbetare, arkitekter, entreprenörer, ekonomer m.fl. måste reformeras så att resurshushållning blir en självklarhet! Utred maktförhållandena i byggebranschen!

8. *Husets utformning.* Husets utseende behöver inte skilja sig från vanliga hus.

Uppvärmning. Om man bygger med 30 cm isolering, väl utformade fönster och styrd ventilation, behövs ingen särskild anordning för uppvärmningen, annat än något löst el-element när man far bort under smällkallaste vintern och en braskamin för trivsel under särskilt kalla dagar.

Varmvatten. Priset på solfångare har halverats och det kommer att minska ytterligare när marknaden växer. Takbeläggning kan utformas som solfångare. Varmvattnet värms under stor del av året, dock inte när det är som mest behövt. Värmepumpen i kyl och frys kunde kopplas till varmvattenberedning, kanske också bränslekaminen.

Material. Det är viktigt att välja material som man är säker på inte avger giftiga ångor (!) och som åldras med behag. Naturmaterialen är oöverträffade.

Förslag: Lånebestämmelserna ska stimulera till en resurshushållande utformning av huset.

9. "Ämnesomsättning". Förr i världen togs allting tillvara och avfallet inskränkte sig till ett minimum. Nu är det ett växande problem både volym- och innehållsmässigt.

Den fossila materialbasen försvårar. Efter andra världskrigets slut har industrisamhället bytt "materialbas", från odlade råvaror (kolhydrater) till fossila råvaror. Oljan var oerhört billig och lät sig lätt syntetiseras till allt det vi omger oss med i dag: plaster, syntetfibrer, hushållskemikalier etc. Det blev billigt och i många fall bekvämt (t.ex. lättskötta kläder). Men därmed skapas också miljöproblem. De varor vi hanterar i vardagslag låter sig inte så lätt återvinnas och går inte heller åter in i naturens kretslopp. Oljan är mer koncentrerad än odlade råvaror, men det går att få ut samma produkter med kolhydrater som med fossila material. Modern teknik gör att vi kan få mer nytta av mindre material. Därför blir inte en återgång till de odlade råvarorna kostsam. Lantbrukets framtid är positiv!

Förslag: Byt materialbas i samhället! Den "fossila epoken" är över. Nu återgår vi till kolhydrater, dvs odlade råvaror, förnybara resurser.

10. *Avfallssortering* bör ske naturligen i hushållet (liksom självfallet inom industrin, men det är en annan historia). Diskbänken och sopstället kan utformas så att sorteringen underlättas. Kommunens monopol på hanteringen bör användas för att underlätta resurshushållningen.

Förslag: Renhållningslagen bör ses över. Avfall är en resurs (på fel plats). Kommunerna ska underlätta för hushållen att sortera och ta till vara. Kommunerna bör uppmuntra entreprenörer i resursåtervinning.

11. *Odling.* Trädgårdsodling i närheten av bostaden eller i koloniområde kan öka både det ekonomiska och sociala välbefinnandet. Det är viktigt att gifter undviks. Äppleträd och bärbuskar kan ersätta taggiga buskar och prydnadsträd. Djur nära bostaden kan skapa trivsel och gemenskap.

Förslag: Odlingslotter bör planeras lika naturligt som parkeringsplatser. Ompröva inställningen till djur i bostadsområden!

Gemenskap

Man är mans gamman. Men vi behöver också få vara ifred och slippa beroende. Gemenskap skapas enklast när man har gemensamma angelägenheter att sköta praktiskt tillsammans.

12. *Bogemenskap.* Det är bra om det händer något i bostadsområdet. Det är inte så dumt med grannar. Det är utvecklande att höra ihop med folk som är olika en själv. Att lära sig acceptera varandra därför att man finns, inte på

grund av viss position eller funktion, som t.ex. i arbetet. Barnen behöver se vuxna människor i samspel. Pensionärer bör ha en naturlig roll i grannskapet.

Kommunen kan bygga så att det underlättar gemenskap, i överblickbara enheter. Ett lagom stort antal människor bör kunna dela gemensamma anordningar, som t.ex. tvättstuga, lokaler. Den informella ekonomin kunde synliggöras och uppmuntras. Det är väsentligt att kommunerna slutar planera särskilda områden för särskilda funktioner, som t.ex. boende, handel, rekreation. De funktions-färgade kartornas epok bör vara över! *I alla områden bör funktioner blandas, så att samhället blir levande både på dagen och kvällen.*

Förslag: Kommunernas samhällsplanering bör underlättas gemenskap. Boverket bör få i uppdrag att ge exempel på lyckade byggnadsplaner, där funktioner blandats till levande samhällen. Bostäder, småindustri, handel, skolor, samlingslokaler för lagom stort antal människor.

13. *Boföreningar.* Det har blivit vanligt att människor sluter sig samman för att tillsammans bygga "eko-byar". Man tänker sig bygga både ekologiskt och socialt medvetet, vill ha gemensamma arbetsuppgifter och därmed hålla hyran nere samtidigt som man lär känna varandra. Det går emellertid trögt att komma igång, även om några kommit långt, t.ex. Tuggelite, Solbyn i Dalby, Vårsätt i Sundsvall och Framtids-byarna i Orsa. Bostadsrättsföreningar har rätt till de fördelaktiga statliga lånen om man bara ser till att en representant från kommunen finns med i styrelsen. Detta är inte särskilt känt. Andra lämpliga organisationsformer är kooperativ hyresrätt, bostadsföreningar och kanske fastighetsbolag osv.

Förslag: Boverket bör uppmanas ge ut en skrift som underlättar för grupper att bygga eko-byar.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en översyn, i enlighet med förslagen i motionen, av samhällets regler, så att hälsa, resurshushållning och gemenskap blir naturliga mål i bostadsbyggandet.

Stockholm den 24 januari 1990

Birgitta Hambræus (c)

